

MARZENNA STRASZEWICZ

FUNKCJE ŚWIECKICH WE WSPÓLNOCIE KOŚCIOŁA W ŚWIETLE DOKUMENTÓW SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Treść: Wstęp; I. Apostolskie powołanie świeckich; II. Ministeria świeckich w Kościele; Zakończenie.

WSTĘP

W życiu współczesnego Kościoła przełomowym wydarzeniem był sobór watykański II. Podjął on stojące przed Kościołem zadanie pogłębienia świadomości o sobie samym, o prawdzie, którą głosi, oraz o powierzonym mu przez Boga posłannictwie na ziemi. Zrealizowanie tego zadania wymagało przemyślenia szeregu węzłowych problemów Kościoła i świata, a wśród nich miejsca i zadań katolików świeckich. Świadomość, że laikat stanowi integralną część Kościoła, nie zanikła wprawdzie nigdy od czasów pierwszej gminy, ale przez wiele stuleci nie wywierała wpływu ani na doktrynę teologiczną, ani na praktykę duszpasterską. Dopiero w XIX w. zaczął się ruch, który domagał się czynnej roli laikatu w Kościele. Świeccy byli jednak uważani tylko za „ramię hierarchii”, jej apostołskich pomocników, potrzebnych do tego, by Kościół mógł skutecznie przeciwstawić się przybierającym na sile procesom laicyzacji. Zakrojona na szeroką skalę działalność organizacji objętych Akcją Katolicką nie realizowała powołania świeckich do samodzielnego apostołstwa ani tym bardziej do odpowiedzialności za wspólnotę kościelną. Tymczasem wybitni znawcy zagadnienia, tacy np. jak Y. Congar i G. Philips, ukazywali świeckich jako chrześcijan obdarzonych własnym powołaniem apostołskim i własną misją w Kościele.¹

Na soborze i w okresie posoborowym najwięcej uwagi po-

¹ Por. Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïcat* (Unam Sanctam 23), Paris 1953 (²1954, ³1964); G. Philips, *Pour une christianisme adulte*, Tournai 1962.

święcono pozycji świeckich wobec świata i ich zadaniom w świecie. Rzadziej pojawia się zagadnienie funkcji ludzi świeckich we wspólnocie Kościoła. Ta dziedzina jest wszakże nie tylko potrzebna dla życia Kościoła, ale i nieodzowna do tego, by wypełnił on swe posłannictwo. Z tego względu zasługuje na osobne zbadanie.

I. APOSTOLSKIE POWOŁANIE ŚWIECKICH

Soborowa nauka o świeckich wynika z przyjęcia biblijnego obrazu ludu Bożego za podstawową ideę eklezjologiczną. Lud ten, wybrany przez Boga i kierowany przez Ducha Św., pielgrzymuje poprzez przestrzeń i czas do swej niebieskiej ojczyzny, do domu Ojca. Chrystus używa go za narzędzie zbawienia wszystkich i posyła do świata, by był dla niego światłem i solą (KK 9). Kościół, lud mesjaniczny, ma więc naturę misyjną, a jego posłannictwo polega na ukazaniu świata słowem i czynem orędzia ewangelicznego i udzieleniu mu Chrystusowej łaski oraz przepojeniu spraw doczesnych duchem ewangelicznym (KDK 92; DA 5, 6; DM 35). Do włączenia się w wypełnienie tego zadania zostają powołani w sakramencie chrztu i bierzmowania wszyscy członkowie ludu Bożego. Na mocy tych sakramentów zostają oni wszczepieni w Ciało Chrystusa i otrzymują zadanie kontynuowania Jego zbawczej misji, doskonalenia świata w duchu ewangelicznym i przyprowadzenia go do jedności z Chrystusem (KK 3; KDK 42; DA 1, 3, 5; DM 11, 36).

Zadanie to pełnią w specjalny sposób ludzie świeccy. Ich cechą charakterystyczną jest pozostanie w świecie w celu przemieniania go od wewnątrz i kierowania nim zgodnie z zasadami chrześcijańskimi (KK 31; DM 15). Chrześcijanie pomagają innym ludziom w zrozumieniu i poznaniu ich wysokiej ludzkiej godności, w dążeniu do powszechnego braterstwa i odpowiadania słusznym wymaganiom epoki (KDK 91, 93). Z tytułu swego powołania chrześcijańskiego, otrzymanego w sakramencie chrztu i bierzmowania, świeccy są świadkami Chrystusa w świecie i nosicielami Jego zbawczego posłannictwa (KK 33; KDK 43). Pragnieniem Boga jest, by ludzie kształtowali porządek spraw doczesnych zgodnie z myślą Chrystusa i ciągle go udoskonalali. Sobór nawołuje świeckich, by — sami ukształtowani na podobieństwo Chrystusa, swego Brata — wyjaśniali innym i dostosowywali w odpowiedni sposób zasady chrześcijańskie do współczesnych problemów (KK 32; DA 6, 7).

Podstawą dla tej i wszelkiej innej działalności apostołskiej jest miłość do Boga i ludzi (KK 33). Pomoc do życia w miłości chrześcijanie mają zapewnioną od Ducha Św. Nawiązując do tekstów Pawłowych sobór przypomina, że Kościół otrzymuje od Ducha Św. rozmaite dary charyzmatyczne, potrzebne do posługiwania ludziom. Dokumenty soborowe na wielu miejscach mówią o charyzmatach przywracając im rolę, jaką miały w pierwotnej gminie. W dokumentach tych charyzmaty przestały być uważane za nadzwyczajne dary, przysługujące pierwszym chrześcijanom, a w czasach późniejszych tylko nielicznym świętym. Sobór dzieli charyzmaty na „najznamiętsze” i „bardziej pospolite a szerzej rozpowszechnione” (KK 12). Chrześcijanie otrzymują te dary dla wspólnego dobra, by mogli podejmować się pełnienia „rozmaitych dzieł lub funkcji mających na celu odnowę i dalszą pożyteczną rozbudowę Kościoła” (KK 12, por. 7; KDK 38). Chrześcijanin winien obserwować siebie, by odkryć, jakimi charyzmatami obdarzył go Duch Św. Wykorzystanie ich jest nie tylko prawem, ale obowiązkiem każdego, gdyż są one mu dane „dla dobra ludzi i budowania Kościoła” (DA 3, por. 30). Świeccy otrzymują „różnorodne charyzmaty”, a wśród nich na szczególną uwagę zasługują te, „które pociągają wielu do doskonalszego życia duchowego” (DK 9). Dary charyzmatyczne stają się więc nieodzowne dla apostołstwa w Kościele.

Przedstawiona soborowa wizja laikatu włącza świeckich do czynnego udziału w życiu Kościoła. Jak stwierdza sobór, samo apostołstwo przykładu, mimo że ważne i w pewnych okolicznościach jedynie możliwe, jest niewystarczające (DA 16; DM 15) i dlatego świeccy powinni podejmować w Kościele zadania apostołskie. Terenem ich działalności jest każde miejsce, w którym się znajdują, a więc rodzina, środowisko społeczne, wspólnota kościelna, naród i cały świat (DA 9). Przy tym sobór uważa za sprawę ważną większy niż dotychczas udział kobiet w misji Kościoła. Kobieta na równi z mężczyzną ma świadczyć o Chrystusie w rodzinie, miejscu pracy i społeczeństwie (DA 9; DM 21).²

Świeccy pełnią swe zadania często indywidualnie, tylko w oparciu o przynależność do ludu Bożego. Sobór ukazuje potrzebę włączenia świeckich również w zorganizowaną działalność apostołską całej wspólnoty kościelnej i wzywa ich do

² Por. K. Waliczek, *Stanowisko prawne kobiety w Kościele*, PK 13 (1970) nr 3—4 s. 65—68.

współpracy z hierarchią oraz do podjęcia współodpowiedzialności za realizowanie przez Kościół jego posłannictwa (KK 33; KL 28; DA 1, 10, 20; DM 41). Biskupom sobór zaleca, aby korzystali z pomocy ludzi świeckich i włączali ich do udziału w duszpasterstwie i apostołacie (DA 24). Udział ten polega m. in. na pełnieniu przez świeckich różnych ministeriów.³

II. MINISTERIA ŚWIECKICH W KOŚCIELE

W kilku dokumentach sobór mówi wyraźnie o tym, że do zrealizowania swego posłannictwa zbawienia ludzi i przemiany świata w duchu ewangelii Kościół potrzebuje wielu ministeriów (KK 7, 12; KL 29; DA 2; DE 2; DK 22; DM 15, 19, 40; DWCH 7).⁴ Jest to ważne stwierdzenie, zmienia bowiem dotychczasowy pogląd, że w Kościele istnieje tylko jedno ministerium kapłana hierarchicznego. W dokumentach soboru ministerium jest odnoszone zarówno do posłannictwa całego Kościoła, bez precyzowania, o jakie zadania chodzi i kto je pełni, jak i do bardziej określonych zadań, a wreszcie do konkretnych funkcji wszystkich członków ludu Bożego. W ten sposób sobór rozszerza pojęcie ministerium, chociaż najczęściej mówi o ministerium hierarchicznym, a więc o ministerium samego Chrystusa (DM 4), apostołów (KK 20), papieża (KK 22), biskupów (KK 20, 26 i w innych dokumentach, zwłaszcza w DB), kapłanów (wiele razy, szczególnie w KK, DB i DK), diakonów (KK 29), a także o ministeriach zakonników i zakonnice (DB 35; DZ 10, 14, 17).

Jako ministeria świeckich chrześcijan sobór wymienia: strzeżenie życia ludzkiego (KDK 51), pracę nauczycielską (DWCH

³ Tematowi ministeriów w dokumentach soboru poświęcono jeden z referatów na kolokwium zorganizowanym przez Instytut Prawa Kanonicznego Uniwersytetu w Strasburgu w 1972 r., którego przedmiotem było ministerium kierownictwa w Kościele. Autor referatu, G. Thils, nie rozwinął jednak dostatecznie tego tematu, a omawiając ministeria kobiet ograniczył się do zacytowania DA 9. G. Thils, *Les ministères de direction dans l'ecclésiologie de Vatican II*, RDC 23 (1973) s. 211—223.

⁴ *Unus est Spiritus, qui varia sua dona, secundum divitias suas atque ministeriorum necessitates, ad Ecclesiae utilitatem dispertit* (cfr. 1 Cor. 12, 1—11). KK 7. *Est in Ecclesia diversitas ministerii, sed unitas missionis*. DA 2 (podkr. M.S.). Polski tekst dokumentów soborowych tłumaczy *ministerium* i pochodne terminy łacińskie przez „posługę” albo inne podobne wyrażenia. Ze względu na brak precyzji terminologicznej zachowujemy oryginalny wyraz *ministerium*.

8), głoszenie wiary (KO 25; DA 6; DM 20; DWCH 7), pracę misyjną (DM 23—26), pracę katechisty (DM 15, 17), funkcje liturgiczne (KL 29), udział w organizacjach katolickich (DA 22).⁵

Posługa strzeżenia życia, określona przez sobór mianem ministerium, związana jest ściśle z życiem świeckim, ale nie ogranicza się do małżonków chrześcijańskich, ponieważ dotyczy wszystkich ludzi.⁶ W ścisłym więc znaczeniu nie można jej zaliczyć do ministeriów spełnianych w Kościele przez świeckich.

Kościół zakłada szkoły katolickie różnych stopni i kieruje nimi po to, by pomagały całemu ludowi Bożemu w wypełnianiu jego misji i w nawiązywaniu kontaktu Kościoła ze społeczeństwem. Sobór z naciskiem podkreśla, że do pełnienia ministerium nauczycielskiego należy mieć staranne przygotowanie religijne, zawodowe i pedagogiczne, posiadać ducha apostołskiego i kierować się miłością w swojej pracy. Nauczyciele i wychowawcy, dając świadectwo Chrystusowi zarówno własnym życiem jak i nauczaniem, realizują posłannictwo Kościoła.⁷

Ważne miejsce w Kościele obok szafarstwa sakramentów zajmuje ministerium słowa. Dzięki niemu ewangelia dociera do wszystkich. Oprócz biskupów, kapłanów i zakonników biorą w nim udział także świeccy.⁸ W krajach misyjnych świeccy pomagają misjonarzom w ministerium apostołskim, są opie-

⁵ Termin *ministerium* występuje w różnych przypadkach 147 razy w dokumentach soborowych: KDK — 5 razy, KK — 23, KL — 7, KO — 3, DA — 9, DB — 12, DE — 3, DFK — 11, DK — 46, DKW — 1, DM — 17, DWCH — 3. Por. *Concilium Vaticanum II. Concordance, index, listes de fréquence, tables comparatives*, Louvain 1974 s. 853.

⁶ *Deus enim, Dominus vitae, praezellens servandi vitam ministerium hominibus commisit, modo homine digno adimplendum. Vita igitur inde a conceptione, maxima cura tuenda est.* KDK 51.

⁷ *Peculiari ergo iudem praeparentur sollicitudine [...]. Caritate sibi vicissim et discipulis devincti atque spiritu apostolica imbuti, tam vita quam doctrina testimonium exhibeant unico Magistro Christo. [...] Horum magistrorum ministerium veri nominis apostolatam, nostris quoque temporibus maxime congruentem et necessarium S. Synodus declarat, simulque verum servitium societati praestitum.* DWCH 8.

⁸ *Apostolatus ergo Ecclesiae, omniumque membrorum eius, imprimis dirigitur ad nuntium Christi verbis et factis mundum patefaciendum gratiamque eius communicandam. Hoc principaliter fit per ministerium verbi et sacramentorum, speciali modo clero commissum, in quo et laici habent suas magni momenti partes adimplendas, ut sint „cooperatores [...] veritatis” (3 Io. 8).* DA 6. Por. KO 25; DM 20; DWCH 7.

kunami katechumenów oraz uczestniczą w wielu dziedzinach życia społecznego, ekonomicznego i kulturalnego danego kraju.⁹ Ministerium katechisty na misjach jest zadaniem szczególnie właściwym dla ludzi świeckich. Sobór zwraca uwagę na potrzebę głębokiej formacji wewnętrznej wszystkich, którzy podejmują to ministerium.¹⁰ Sobór mówi również o liturgicznych ministeriach ludzi świeckich. Wymienia ministranta, lektora, komentatora i członka chóru. Przy tej okazji wydaje zalecenie, aby w reformie liturgicznej uwzględnić w większym stopniu czynny udział wiernych.¹¹ Dokonało tego — jak wiadomo — posoborowe nauczanie Stolicy Apostolskiej. Wreszcie sobór odnosi pojęcie ministerium do funkcji spełnianych przez świeckich w organizacjach katolickich. Zadania te podejmują świeccy zarówno w skali krajowej jak międzynarodowej z tytułu swej przynależności do Kościoła. Dzięki nim Kościół głosi na całym świecie orędzie ewangeliczne.¹²

Udział świeckich w ministeriach jest potrzebny do założenia Kościoła i rozwoju wspólnoty chrześcijańskiej oraz do szerzenia królestwa Bożego na ziemi. Udział ten jest czynnikiem określającym stopień osobistego zaangażowania świeckich w dzieło ewangelizacji. Świeccy pełnią ministeria bądź

⁹ *Evangelii praecones, ne gratiam quae in eis est, neglegant, renoventur spiritu mentis de die in diem. Ordinarii vero et Superiores statutis temporibus missionarios coadunent, ut spe vocationis roborentur et in ministerio apostolico innoventur, etiam institutis ad hoc aptis domibus.* DM 24. Por. tamże 23, 25—26.

¹⁰ *Insuper Conventus vel cursus habeantur quibus catechistae in disciplinis et artibus suo ministerio utilibus certis temporibus renoventur et eorum vita spiritualis nutriatur et roboretur.* DM 17. Por. tamże 15. Kongregacja Ewangelizacji Narodów w swym dokumencie poświęconym katechistom podaje następujące określenie: *Le catéchiste est une personne laïque spécialement chargée par l'Eglise, selon les nécessités locales, de faire connaître, aimer et suivre le Christ par ceux qui ne le connaissent pas encore et par les fidèles; il lui appartient aussi d'aider à l'édification de la communauté chrétienne en y manifestant la présence du Christ. Les catéchistes. Conclusions de l'Assemblée Plénière de la S. C. pour l'Evangelisation (avril 1970), Omnis terra 9 (1970) s. 407.*

¹¹ *Etiam ministrantes, lectores, commentatores et ii qui ad scholam cantorum pertinent, vero ministerio liturgico funguntur.* KL 29. Por. tamże 31.

¹² *Eidem magno gaudio est quod in dies numerus laicorum augetur, qui proprium ministerium praebent associationibus et operibus apostolatus, sive intra fines suae nationis sive in campo internationali sive praesertim in catholicis communitatibus missionum et ecclesiarum novellarum.* DA 22.

samodzielnie, bądź wspólnie z kapłanami. Powinni przy tym posiadać zawsze odpowiednie przygotowanie.¹³

Sobór wzywa świeckich także do wykonywania innych obowiązków, których nie nazywa ściśle ministeriami. Są to: przekazywanie wiary w rodzinie i w środowisku; praca duszpasterska w parafii i diecezji, m. in. przez udział w różnych urzędach, radach, komisjach itp.; głoszenie nauki chrześcijańskiej z upoważnienia hierarchii; zastępowanie kapłanów w pewnych funkcjach, gdy nie mogą oni zaspokoić religijnych potrzeb wiernych. Sobór zwraca się z uznaniem do świeckich, którzy podejmują tego rodzaju prace na stałe.¹⁴ Specjalne posłannictwo w Kościele ma rodzina chrześcijańska. Sobór pragnie, by stała się ona małym Kościołem, wspólnotą włączoną w doniosłe zadanie ludu Bożego przyprowadzenia świata do jedności z Chrystusem. Rodzina wypełnia to posłannictwo, da-

¹³ *Iamvero, ad Ecclesiae plantationem et ad incrementum communitatis christianae necessaria sunt varia ministeria, quae vocatione divina ex ipsa fidelium congregatione suscitata, ab omnibus diligenti cura sunt fovenda atque colenda; inter quae habentur munera sacerdotum, diaconorum et catechistarum, atque actio catholica. DM 15. Diversa autem sunt Spiritus dona: dum alios vocat ut caelestis habitationis desiderio manifestum testimonium reddant illudque in humana familia vividum conservent, alios vocat ut terreno hominum servitio se dedident, hoc suo ministerio materiam regni caelestis parantes. KDK 38. Christifideles, cum donationes habeant differentes, pro sua quisque opportunitate, facultate, charismate ac ministerio, in Evangelio collaborare debent. DM 28.*

O współpracy świeckich z kapłanami w pełnieniu ministeriów czytamy: *Quapropter clericos omnes, imprimis Christi sacerdotes ceterosque qui ut diaconi vel catechistae ministerio verbi legitime instant [...]. KO 25. Gravissimum praetera officium persentiens moralem et religiosam educationem omnium suorum filiorum sedulo curandi, Ecclesia peculiari suo affectu et adiutorio praesens sit oportet iis plurimis qui in scholis non catholicis instituuntur; tum per testimonium vitae eorum qui eos docent et moderantur, tum per condiscipulorum apostolicam actionem, tum maxime per ministerium sacerdotum et laicorum qui eis doctrinam salutis tradunt [...]. DWCH 7. Quare omnes missionarii — sacerdotes, fratres, sorores, laici — pro sua quisque condicione praeparandi et efformandi sunt, ne exigentis futuri operis impares inveniantur. [...] Quod de omnibus disciplinis valet, per quas ad ministerium obeundum parantur [...]. DM 26.*

¹⁴ *Praecipuum officium eorum, virorum et mulierum, est testimonium Christi, quod vita et verbo in familia, in suo coetu sociali, et in ambitu suae professionis reddere tenentur. DM 21. Por. DWCH 3, 6. Denique Hierarchia laicis munia quaedam committit, quae propius cum officiis pastorum coniuncta sunt, ut in propositione doctrinae christianae, in quibusdam actibus liturgicis, in cura animarum. DA 24. In dioecesibus, in quantum fieri potest, habeantur consilia quae operam apostolicam Ecclesiae, sive in campo evangelizationis et sancti-*

ne jej przez Boga, gdy swoim życiem świadczy o miłości Boga względem każdego człowieka. Obowiązkiem rodziców chrześcijańskich jest ukazywać własnym życiem świętość i nierozzerwalność węzła małżeńskiego i wychowywać dzieci swoje w duchu chrześcijańskim. Rodzina ma również zadanie apostołskie wobec innych ludzi. Przejawia się ono w różnych formach. Sobór wymienia wiele z nich, ale — jak zaznacza — tylko najważniejszych: adoptowanie opuszczonych dzieci, gościnne przyjmowanie emigrantów, pomoc w prowadzeniu szkół, opieka duchowa i materialna nad młodzieżą i ludźmi starymi, przygotowywanie narzeczonych do życia małżeńskiego i rodzinnego, pomaganie małżeństwom i rodzinom w pokonywaniu trudności.¹⁵ Podane przykłady obrazują, jak szeroki jest zakres i jak wielkie możliwości dla inicjatyw apostołskiego oddziaływania rodziny chrześcijańskiej.

Wskazane przez sobór różne funkcje świeckich nie mają jednej nazwy. Oprócz *ministerium* sobór posługuje się takimi terminami jak *servitium* (bliżej nieokreślona posługa w dziele zbawienia: KK 7; DA 11, 29), *munus* (zadania świeckich w misji Kościoła: DA 7, 24; zadania świeckich w liturgii: KL 26; zadania rodziców wobec swoich dzieci: DWCH 3), *officium* (obowiązek wypływający z powołania ewangelizacyjnego całego Kościoła: DM 35; obowiązek związany z określonym stanem życia, np. obowiązek rodziców wychowywania dzieci: DWCH 6; obowiązek wynikający z przyjęcia jakiejś funkcji w Kościele, np. katechisty: DM 17), *opus* (dzieło ewangelizacji, dzieło misyjne: DA 11, 25; DM 25, 26, 35).

Bliższa analiza ministeriów, do których sobór wzywa świeckich i które im przydziela, pozwala ustalić cechy charakterystyczne ministeriów. Wynikają one bądź z powołania chrześcijańskiego, bądź z powołania małżeńskiego i rodzinnego; są powierzane świeckim za pośrednictwem hierarchii; są ważne dla Kościoła, a niejednokrotnie konieczne do tego, by mógł wypełnić swoje posłannictwo; budują Kościół i przyczy-

ficationis sive in campo caritativo, sociali et aliis, adiuvant, cooperantibus convenienter clericis et religiosis cum laicis. Tamże 26. Proinde laici, etiam quando curis temporalibus occupantur, pretiosam actionem ad evangelizandum mundum exercere possunt et debent. Quodsi quidam eorum, deficientibus sacris ministris, vel iisdem in regimine persecutionis impeditis, quaedam officia sacra pro facultate supplement [...]; universos tamen oportet ad dilatationem et incrementum Regni Christi in mundo cooperari. KK 35. Por. tamże 33; KL 44—46; DA 1, 10, 22.

¹⁵ DA 11.

niąją się do szerzenia królestwa Bożego na ziemi; mają pewną trwałość w czasie; od przyjmujących je wymagają przygotowania religijnego, zawodowego oraz ciągłego doskonalenia się wewnętrznego.

Ministeria świeckich są powierzane przez hierarchię określonym osobom, posiadającym wymagane kwalifikacje, np. ministerium nauczycielskie, ministerium misyjne, katechetyczne. O potrzebie ministeriów ludzi świeckich w Kościele lokalnym decyduje władza kościelna. Sobór zaleca i ukazuje korzyści ustanawiania tych ministeriów, wyjaśnia ich przydatność, a nawet konieczność, ale na ogół nie nakazuje wprowadzania nowych ministeriów. Sytuacja Kościoła na całym świecie jest bowiem bardzo zróżnicowana i to, co w jednym kraju może być potrzebne i pożyteczne, w innym może odbić się niekorzystnie na życiu Kościoła. Zawsze jednak do swego istnienia i rozwoju Kościół potrzebuje autentycznego laikatu, czyli aktywnych ludzi świeckich, czynnie włączonych w działalność wspólnoty. Dzięki ich ministeriom Kościół może realizować swoje zadanie przemiany świata w duchu ewangelii. Sobór nie mówi wprost o tym, że ministeria mają być powierzane na pewien ustalony okres. Zaleca jednakże przygotowywanie świeckich do podejmowania ministeriów i nakłada na nich obowiązek ciągłej formacji religijnej i zawodowej. Wymaganie to wskazuje na intencję powierzania ministeriów na stałe, choć nie oznacza ich bezwzględnej trwałości.

ZAKOŃCZENIE

Dzięki idei Kościoła jako ludu Bożego sobór umożliwił spojrzenie na świeckich w pełnym, nadprzyrodzonym wymiarze. Są oni poświęceni dla Boga i obdarzeni powołaniem do realizowania posłannictwa Kościoła. W ten sposób służba Bogu i ludziom ukazana została jako egzystencjalna postawa każdego chrześcijanina, a nie tylko osób duchownych czy wybierających drogę rad ewangelicznych. Uwydatnia to prawdę o wspólnotowym charakterze Kościoła, w którym wszyscy mają do spełnienia odrębne i nieprzekazywalne zadania. Kościół jest wspólnotą utworzoną z różnorodnych posług świadczonych sobie nawzajem przez cały lud Boży. Ta postawa chrześcijańskiej diakonii realizuje się szczególnie poprzez ministeria, które stanowią wyraz sakralnego charakteru wszystkich wiernych, a zarazem dają świeckim możliwość bardziej

wszechstronnego wypełnienia właściwego im apostołskiego powołania.

Analiza tekstów soborowych dotyczących ministeriów wykazała, że przed ludźmi świeckimi stoi wiele zadań, zarówno tych, które sobór wymienił, jak i tych, które jedynie zasygnalizował i do których poszukiwania zachęcił. Sobór nie mógł odpowiedzieć na wszelkie konkretne potrzeby i przewidzieć sytuacje, w jakich Kościół może się znaleźć. Dlatego podał raczej zasady, a ich realizację pozostawił późniejszym decyzjom Stolicy Apostolskiej i krajowych episkopatów. Sobór nie wyjaśnił, jakie jest kryterium, na podstawie którego dana posługa staje się ministerium, jakie funkcje przysługują świeckim wyłącznie w ramach ministeriów, a jakie na innej podstawie itp. Nie ujednotoczył również terminologii w tej dziedzinie, np. rozszerzając zakres ministerium na ogólnoludzkie zadanie strzeżenia życia, a jednocześnie stosując na określenie funkcji liturgicznych termin „munus” obok ministerium. Rozwinięcie i wyjaśnienie tych kwestii można znaleźć w posoborowym nauczaniu Kościoła oraz we współczesnych opracowaniach teologicznych, m. in. u Y. Congara.¹⁶

Les fonctions des laïcs dans la communauté ecclésiastique selon Vatican II

Résumé

Bien que l'Eglise n'ait jamais perdu la conscience du fait que le laïcat appartenait intégralement à lui, jusqu'au XIXe siècle ce fait ne jouait une rôle décisive ni dans la doctrine ni dans la pastorale catholique. Ce n'était qu'au Vatican II qu'on a aperçu, grâce à l'idée du peuple de Dieu, que les laïcs ont ses propres tâches aussi bien dans

¹⁶ Najważniejsze prace Y. Congara z tej dziedziny to: *Ministères et laïcat dans les recherches actuelles de la théologie catholique romaine*, VC 18 (1964) nr 71—72 s. 127—148; *Le diaconat dans la théologie des ministères*. W: P. Winniger — Y. Congar (red.), *Le diacre dans l'Eglise et le monde aujourd'hui* (Unam Sanctam 59), Paris 1966 s. 121—141; *Eclaircissements sur la question des ministères*, LMD 26 (1970) nr 103 s. 114—119; *Ministères et communion ecclésiastique*, Paris 1971; *Réflexions et recherches actuelles sur l'assemblée liturgique*, LMD 29 (1973) nr 115 s. 7—29; *Intervention*. W: *Tous responsables dans l'Eglise? Le ministère presbytéral dans l'Eglise tout entière „ministérielle”*. Lourdes 1973. *Réflexions de l'Assemblée plénière de l'Episcopat*, Paris 1973 s. 56—72; *Place et vision du laïcat dans la formation des prêtres après le Concile Vatican II*, Semin 28 (1976) s. 59—75.

le monde que dans l'Eglise, issues des sacrements de baptême et de confirmation. Les laïcs ont sa part dans l'apostolat du peuple de Dieu dont ils exercent en restant dans le monde pour le changer de l'intérieur.

La communauté ecclésiale a besoin de plusieurs services assumés par les laïcs sans lesquels l'Eglise ne pouvait pas exister. Ce sont par exemple les fonctions éducatives, le travail missionnaire, le témoignage de la foi, les fonctions liturgiques, la participation aux organisations catholiques. Le Concile nomme ces services par le terme *ministerium*, ce qui veut dire qu'il y a dans l'Eglise plusieurs ministères. Les autres termes dans les documents conciliaires ce sont: *servitium*, *munus*, *officium*, *opus*. Le Concile a ouvert une voie pour la théologie et la pastorale dans ce domaine, bien que sans avoir donné des prescriptions concrètes et sans préciser la terminologie. Après le Concile la question des ministères trouve beaucoup d'intérêt et c'est Y. Congar, parmi autres théologiens, qui consacre plusieurs articles à ce sujet.

M. Straszewicz